

ความรวดเร็วในการอำนวยความสะดวกกับคุณภาพของคำพิพากษา

จัดทำโดย

นายวรุฒิ ทวาทศิน

รหัสประจำตัว ๖๗๑๒๓๔

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการอบรมหลักสูตร
“หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นธป.) รุ่นที่ ๑๒

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทนำ	๑
๑ กำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดี	๓
๑.๑ กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม	๓
๑.๒ กำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม.....	๔
๑.๒.๑ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้น	๔
๑.๒.๒ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์ภาค และศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ.....	๔
๑.๒.๓ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์	๕
๑.๒.๔ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกา.....	๕
๑.๒.๕ ข้อยกเว้นกรณีไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีภายในกำหนดเวลา	๖
๑.๓ ภารกิจหน้าที่ที่หลากหลายของศาลชั้นต้น	๖
๒. การนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง	๗
๒.๑ การกำหนดวันนัดพิจารณาคดี	๗
๒.๑.๑ คดีจัดการพิเศษ.....	๗
๒.๑.๒ คดีสามัญและคดีสามัญพิเศษ	๗
๓. ปัญหาข้อขัดข้องจากการกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดี และการนั่งพิจารณา ครบองค์คณะและต่อเนื่อง ที่ส่งผลกระทบต่อการเร่งรัดคดีและความละเอียดถี่ถ้วนในการทำ คำพิพากษาของผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น และแนวทางแก้ไข	๘
๓.๑ ปัญหาข้อขัดข้องจากการกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดี.....	๘
๓.๑.๑ ข้อเสนอแก้ไขกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น	๙
๓.๑.๒ เหตุสมควรที่ศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลา.....	๑๐
๓.๑.๓ ระยะเวลาพิจารณามีคำสั่งร้องขอปล่อยชั่วคราวในศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกา	๑๐
๓.๑.๔ เหตุสมควรที่ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาอาจพิจารณาล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลา	๑๐
๓.๒ ปัญหาข้อขัดข้องจากการกำหนดวันนัดพิจารณาคดีและการนั่งพิจารณา คดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง และแนวทางแก้ไข	๑๑
๓.๒.๑ การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น	๑๒
๓.๒.๒ แนวทางการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น	๑๒
๓.๒.๓ จำนวนวันที่เหมาะสมในการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น.....	๑๒

๓.๒.๔ ผลกระทบของการกำหนดวันจัดทำคำพิพากษาต่อระยะเวลาพิจารณา

พิพากษาคดีของศาลชั้นต้น.....๑๓

๔. สรุป.....๑๔

ความรวดเร็วในการอำนวยความสะดวก

กับคุณภาพของคำพิพากษา

นายวรวิทย์ ทวาทสิน^๑

บทนำ

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม โดยให้มีการกำหนดเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหมายรวมถึงการดำเนินงานของศาลยุติธรรมด้วย และต่อมาได้มีการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญศาลยุติธรรมโดยประธานศาลฎีกาจึงได้ออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖ มารองรับเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอนุวัติการดังกล่าว โดยกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีทุกประเภท การมีคำสั่งต่างๆ ของทั้งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีภายในเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้วางหลักการในการพิจารณาคดีของศาลให้ต้องนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ซึ่งศาลยุติธรรมได้ออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องไว้แล้วตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ รวมทั้งมีการจัดทำคู่มือสำหรับตุลาการในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการคดีให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อให้การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเป็นไปโดยรวดเร็วสมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและเป้าปณิธานของศาลยุติธรรม ซึ่งการพิจารณาคดีที่รวดเร็วถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรมของผู้พิพากษาตุลาการในทุกศาลและทุกชั้นศาลและสอดคล้องกับสุภาษิตทางกฎหมายที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้าเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม” (Justice Delayed is Justice Denied)^๒

ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖^๓ ได้กำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีแล้วเสร็จในขั้นตอนต่าง ๆ โดยกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีจัดการพิเศษ ๖ เดือน คดีสามัญ คดีสามัญพิเศษกำหนดระยะเวลา ๑ ปี และกำหนดช้อยกเว้นให้ประธานศาลฎีกา ประธานศาลชั้นอุทธรณ์ และอธิบดีผู้พิพากษา

^๑ประธานศาลอุทธรณ์ภาค ๘, น.บ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.บ.ท. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, LL.M.University of Pennsylvania, LL.M.Tulane University.

^๒ศาสตราจารย์พิเศษจรูญ ภักดีธนากุล. เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตร หลักนิติธรรม เพื่อประชาชนไทย (นสพ). รุ่นที่ ๑

^๓ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๗). ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๒). ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๔๑ ตอนที่ ๓๗ ก ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗

ศาลชั้นต้นซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบราชการของศาลนั้น ๆ ออกประกาศกำหนดระยะเวลา นอกเหนือจากมาตรฐานระยะเวลาตามที่ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ กำหนดไว้ได้โดยส่วน ใหญ่จะมีการขยายระยะเวลาของคดีสามัญและคดีสามัญพิเศษออกไปเป็น ๑ ปี ๖ เดือน ถึง ๒ ปี ซึ่งเป็ นการนำข้อยกเว้นมาเป็นหลัก อันอาจทำให้ประชาชนที่ทราบถึงสิทธิของตนว่าจะได้รับการพิจารณา พิพากษาคดีตามที่ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฉบับดังกล่าวประกาศเข้าใจว่าศาลหลีกเลี่ยง ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจส่งผลในทางลบต่อศาลยุติธรรมได้ ทั้งที่การที่ ผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบราชการศาลในแต่ละศาลขยายระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีออกไป สืบเนื่องจากหลายปัจจัยและหลายสาเหตุ โดยเฉพาะภารกิจของศาลชั้นต้นในปัจจุบันมีความหลากหลาย และกว้างขวางอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดีที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เช่น คดีอาญาทุจริตและ ประพฤติมิชอบ คดีซื้อขายออนไลน์ คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เป็นต้น รวมทั้งการพิจารณาพิพากษา คดีเพื่อรองรับกฎหมายสำคัญเพื่อการปฏิรูปประเทศ อาทิ กฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง กฎหมายการป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำใ้บุคคลสูญหาย และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังนั้น การกำหนด ระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนของศาลชั้นต้นจึงควรกำหนดให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความ เป็นจริงในบริบทของสถานการณ์ปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไป โดยรวดเร็วและเป็นธรรม จึงน่าจะมีการพิจารณาให้กำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของ ศาลชั้นต้นตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ผ่อนคลายมากกว่าเดิมและสอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริง เพื่อให้การใช้ข้อยกเว้นของผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบราชการของแต่ละศาลกระทำ ได้ เป็นส่วนน้อยและเฉพาะข้อยกเว้นที่จำเป็นซึ่งจะทำให้ประชาชนที่เข้ามาดูระเบียบฯ ดังกล่าวมีความเข้าใจ ต่อการดำเนินงานของศาลยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง

ในส่วนการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาวิธีการบริหารจัดการคดีที่ออกมา ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ว่าด้วยการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. ๒๕๕๕^๔ และคู่มือที่ออกมาจำกัดการกำหนดจำนวนคดีแต่ละประเภทในการพิจารณาพิพากษาคดีของ ศาลชั้นต้นแล้ว ปรากฏว่าผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นต้องนั่งพิจารณาคดีทุกวันทำการ โดยหากมีวันว่างไม่ว่า ด้วยเหตุใดก็จะต้องนำคดีอื่นมากำหนดนัดในวันดังกล่าวแทน ทั้งผู้พิพากษาศาลชั้นต้นยังต้องปฏิบัติหน้าที่ เเวและคำสั่งคำร้องคำขอต่าง ๆ ที่ตนเป็นเจ้าของสำนวนอีกด้วย ทำให้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นต้องหา วันเวลาว่างเพื่อจัดทำคำพิพากษา และอาจต้องจัดทำคำพิพากษานอกเวลาราชการทั้งในเวลากลางคืนและ ในวันหยุดราชการเพื่อให้สามารถทำให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ทั้งที่การทำคำพิพากษาถือเป็นส่วนสำคัญ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาที่จะต้องวินิจฉัยด้วยความละเอียดรอบคอบ อันเป็นหลักนิติธรรม ประการสำคัญของผู้พิพากษาศาลที่จะต้องพิจารณาและพิพากษาคดีโดยถูกต้องและเป็นธรรม

ด้วยปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้น และการ วางกรอบในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องของศาลชั้นต้นที่อาจกระทบต่อหลักนิติธรรมของ ผู้พิพากษาที่จะต้องพิจารณาคดีโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม จึงเห็นสมควรศึกษาระเบียบราชการ

^๔ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๕๕).ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการพิจารณาคดีครบองค์คณะ และต่อเนื่อง พ.ศ. ๒๕๕๕.ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๑๑๒ ก ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕.

ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องทั้งสองฉบับ รวมทั้งปัญหาข้อขัดข้องและแนวทางแก้ไข เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมเป็นไปตามหลักนิติธรรมของผู้พิพากษาและตุลาการ

๑ กำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดี

๑.๑ กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม

เมื่อปี ๒๕๖๕ ได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๕^๕ ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป อันเป็นวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ว่า โดยที่ มาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม โดยให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า จึงให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมขึ้น เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด รวมทั้งตรวจสอบความคืบหน้าได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนที่จะได้รับความยุติธรรมโดยสะดวกและรวดเร็ว

พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่เกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (ก) กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจ ตามแต่ลักษณะ สภาพ หรือประเภทคดี รวมทั้งปริมาณงานที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยให้ประกาศและเผยแพร่ในรูปแบบที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย (ข) ให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงานที่อยู่ในความรับผิดชอบให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หากไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา ให้บันทึกเหตุผลแห่งความล่าช้าให้ปรากฏ ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะแล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด พร้อมทั้งรายงานผู้บังคับบัญชาทราบทุกครั้งเพื่อพิจารณาสั่งการ แล้วแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบด้วย (ค) จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิธีการอื่นใดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว (ง) จัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะเพื่อรับเรื่องในกรณีที่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากความล่าช้าและให้ตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงาน แล้วแจ้งผลการตรวจสอบไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง (จ) ให้ตรวจสอบขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงาน รวมทั้งระยะเวลาตามที่กำหนดข้างต้นว่าเป็นขั้นตอนและระยะเวลาที่เหมาะสมหรือไม่ หากเห็นว่าไม่เหมาะสม ให้มีมาตรการเพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงหน่วยงานหรือระบบการปฏิบัติราชการของหน่วยงานโดยเร็ว เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมไม่ล่าช้า ซึ่งอย่างน้อยต้องดำเนินการทุกสามปี

นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของศาลยุติธรรม

^๕ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๕). พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๙ ตอนที่ ๖๖ ก ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕.

๑.๒ กำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม

ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๕ กำหนดหน้าที่ของศาลยุติธรรมตามที่ปรากฏข้างต้น ประธานศาลฎีกาในฐานะผู้รักษาการพระราชบัญญัตินี้จึงได้ออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖^๖ ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

๑.๒.๑ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้น

(ก) คดีจัดการพิเศษ ซึ่งเป็นคดีลักษณะที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีแนวโน้มที่จะพิจารณาให้เสร็จได้ภายในนัดเดียวหรือในวันหนึ่งสามารถพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จได้หลายคดีหรือสามารถส่งเอกสารแทนการสืบพยานได้ หรือคดีประเภทอื่นที่ผู้รับผิดชอบในราชการของศาลให้ดำเนินการอย่างคดีจัดการพิเศษ ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง

(ข) คดีสามัญ ซึ่งเป็นคดีที่ต้องสืบพยานหลักฐานของคู่ความต่อไปและไม่สามารถนั่งพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว คดีที่ศาลสูงย่อนสำนวนให้ศาลชั้นต้นสืบพยานและพิพากษาคดีใหม่ คดีอาญาจำเลยถอนคำให้การรับสารภาพเป็นการปฏิเสธหรือคดีประเภทอื่นที่ผู้รับผิดชอบในราชการของศาลเห็นสมควรให้ดำเนินการอย่างคดีสามัญ ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันรับฟ้อง

(ค) คดีสามัญพิเศษ ซึ่งเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ไม่สามารถนัดสืบพยานต่อเนื่องกันไปจนเสร็จ จำเป็นต้องกำหนดวันนัดสืบพยานต่อเนื่องเป็นช่วง ช่วงละ ๒ ถึง ๔ วัน เช่น คดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก มีการกระทำความผิดหลายกรรม ใช้พยานหลักฐานจำนวนมาก คดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น ศาลจะพิจารณาพิพากษาให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันรับฟ้อง

(ง) คดีอาญาที่จำเลยคนใดคนหนึ่งต้องชั่งระหว่างพิจารณา ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันออกหมายชั่งระหว่างพิจารณา ส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง

(จ) คำร้องขอลดข้อชั่วคราวและการออกหมายปล่อย ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับคำร้อง

(ฉ) คำร้อง คำขออื่น ๆ ศาลจะพิจารณาพิพากษาให้แล้วเสร็จภายใน ๓ วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับคำร้องหรือคำขอ

๑.๒.๒ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์ภาคและศาลอุทธรณ์คดีชั้นฎีกาพิเศษ

^๖ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๕). พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๙ ตอนที่ ๖๖ ก ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕.

(ก) คดีเร่งพิเศษ ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๔ เดือน นับแต่วันที่รับสำนวนจากศาลชั้นต้น

(ข) คดีเร่ง ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันที่รับสำนวนจากศาลชั้นต้น

(ค) คดีพิเศษ คดีทั่วไปหรือคดีธรรมดา ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่รับสำนวนจากศาลชั้นต้น

(ง) คำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับคำร้องจากศาลชั้นต้น

(ฉ) คำสั่ง คำร้องทั่วไป ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่รับคำร้อง

๑.๒.๓ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์

(ก) คดีแพ่งและคดีอาญา ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่รับสำนวนจากศาลชั้นต้น

(ข) คดีอาญาที่มีปัญหาเฉพาะดุลพินิจในการลงโทษ ศาลจะพิจารณาพิพากษาให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันที่รับสำนวนจากศาลชั้นต้น

(ค) คำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับคำร้องจากศาลชั้นต้น

(ง) คำสั่ง คำร้องทั่วไป ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่รับคำร้อง

๑.๒.๔ กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกา

(ก) คดีแพ่งและคดีอาญา ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่รับสำนวนจากศาลชั้นต้น

(ข) คดีอาญาที่มีปัญหาเฉพาะดุลพินิจในการลงโทษ ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันที่รับสำนวนจากศาลชั้นต้น

(ค) คดีที่ต้องทำการไต่สวนหรือสืบพยานในศาลฎีกา ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันเริ่มไต่สวนหรือสืบพยาน

(ง) คำร้องขออนุญาตฎีกา ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันที่รับคำร้อง

(ฉ) คำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับคำร้อง

(ข) คำสั่ง คำร้องทั่วไป ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

๑.๒.๕ ข้อยกเว้นกรณีไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีภายในกำหนดเวลา

(ก) การพิจารณาพิพากษาคดีอาจล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลาเนื่องจากการโอนสำนวนคดี การปรึกษาร่างคำพิพากษิตามระเบียบ การประชุมใหญ่ หรือความตกลงกันของคู่ความ เช่น การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท การรอฟังผลคดีอื่น หรือมีข้อขัดข้องอันเกิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือจากการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นหรือบุคคลภายนอก เช่น การส่งหมายระหว่างประเทศ การทำแผนที่พิพาท การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เป็นต้น

(ข) ประธานศาลฎีกา ประธานศาลชั้นอุทธรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาพิพากษาคดีบางประเภทเป็นอย่างอื่นได้ตามลักษณะ สภาพ ซึ่งต่างจากคดีทั่วไป เช่น มีคู่ความหรือพยานหลักฐานจำนวนมาก รวมทั้งปริมาณงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ เป็นต้น เว้นแต่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาไว้เป็นอย่างอื่น

๑.๓ ภารกิจหน้าที่ที่หลากหลายของศาลชั้นต้น

ภารกิจหน้าที่ของศาลชั้นต้นในปัจจุบันมีความหลากหลายและกว้างขวางอย่างมาก อันสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบด้าน ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งและเปิดทำการศาลที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว อาทิ ศาลอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ การจัดตั้งแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง การจัดตั้งแผนกคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในศาลอาญา ควบคู่ไปกับการยกระดับบทบาทของศาลชั้นต้นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในคดีอาญา โดยเฉพาะการออกคำสั่งหรือหมายอาญาซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล ในส่วนของการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา ประธานศาลฎีกาได้ออกคำแนะนำว่าด้วยการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาของศาลชั้นต้น พ.ศ. ๒๕๖๗ กำหนดให้ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงหรือความผิดหรือคดีบางประเภทควรได้รับการพิจารณาสั่งโดยผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคน ซึ่งมุ่งเน้นให้ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจที่ละเอียดอ่อนในการพิจารณาออกคำสั่งในการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา ประกอบกับศาลชั้นต้นมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับและสนับสนุนกฎหมายเพื่อการปฏิรูปประเทศจำนวน ๔ ฉบับ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการสร้างความเป็นธรรมในสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน โดยการสร้างความปลอดภัยขจัดความเหลื่อมล้ำ ยกย่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ (๑) พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. ๒๕๖๕ (๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย (๓) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญคดี พ.ศ. ๒๕๖๕ (๔) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๕

ภารกิจหน้าที่ของศาลชั้นต้นยังมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากศาลสูง โดยเฉพาะการเป็นต้นน้ำของการพิจารณาพิพากษาคดี เพราะพยานหลักฐานที่ศาลชั้นต้นรวบรวมมาจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ศาลสูงจะนำไปใช้กรณีมีการอุทธรณ์ฎีกาเพื่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน จึงจำเป็นที่

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญสูงในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีด้วยความเป็นอิสระ เพื่อให้พยานหลักฐานที่รวบรวมหรือรับฟังมาตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย

๒. การนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้วางหลักการสำคัญเกี่ยวกับการพิจารณาคดีของศาลไว้ในมาตรา ๒๓๖ ซึ่งบัญญัติว่า “การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ และผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีได้จะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันมิอาจก้าวล่วงได้” และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่งซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม” อันเป็นหลักการที่มีความมุ่งหมายให้ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะในคดีใดได้นั่งพิจารณาสืบพยานหลักฐานในคดีนั้นตั้งแต่เริ่มต้นต่อเนื่องไปจนเสร็จการพิจารณาและทำคำพิพากษาเพื่อให้กระบวนการรับฟังพยานหลักฐานแห่งคดีเป็นไปโดยการรู้เห็นร่วมกันของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ และคำวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีเป็นผลจากการร่วมกันพิเคราะห์ถกถ่วงถ่วงของผู้พิพากษาองค์คณะดังกล่าวโดยละเอียดรอบคอบทุกชั้นตอนซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งต่อมาประธานศาลฎีกาได้ออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. ๒๕๔๕ และมีการจัดทำคู่มือสำหรับตุลาการในการนั่งพิจารณาคดีในระบบดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการคดีให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ รวมทั้งภายหลังได้มีการออกแนวคิดและหลักการของระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการคดีของผู้พิพากษาและผู้บริหารศาลชั้นต้น ดังนี้

๒.๑ การกำหนดวันนัดพิจารณาคดี

๒.๑.๑ คดีจัดการพิเศษ

โดยปกติกำหนดให้นัดพิจารณาในวันจันทร์ ในกรณีที่คดีจัดการพิเศษมีจำนวนมาก ผู้บริหารศาลชั้นต้นจะสั่งให้นำคดีจัดการพิเศษบางประเภทที่ใช้ระยะเวลาพิจารณาไม่นาน เช่น คดีจัดการมรดก คดีขอแสดงกรรมสิทธิ์ เป็นต้น กำหนดนัดในวันอังคารถึงวันศุกร์ ในระหว่างเวลา ๘.๓๐ น. หรือ ๑๓.๐๐ น. ทั้งนี้ ต้องไม่ให้กระทบกับคดีสามัญและคดีสามัญพิเศษที่นัดพิจารณาต่อเนื่องไว้หรืออาจนัดพิจารณานอกเวลาราชการ

๒.๑.๒ คดีสามัญและคดีสามัญพิเศษ

ก. การกำหนดวันนัดครั้งแรก ในคดีแพ่งให้นัดขึ้นสองสถานในวันจันทร์ ส่วนคดีอาญาเมื่อสอบคำให้การและจำเลยให้การปฏิเสธ ให้นัดพร้อมเพื่อประชุมคดีนัดตรวจพยานหลักฐานพร้อมกันในวันจันทร์ และเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธีแล้วจำเลยยืนยันให้การปฏิเสธ ต้องส่งสำนวนให้องค์คณะประชุมคดีเพื่อนัดพร้อมประชุมคดีและตรวจพยานหลักฐานในวันจันทร์

ข. การกำหนดวันนัดสืบพยาน (คดีต่อเนื่อง) ให้กำหนดวันนัดสืบพยานในวันอังคารถึงวันศุกร์ ในช่วงเวลา ๙.๐๐ ถึง ๑๖.๓๐ น. โดยคดีสามัญให้นัดสืบพยานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนเสร็จการพิจารณา ส่วนคดีสามัญพิเศษให้นัดสืบพยานต่อเนื่องเป็นช่วง ๆ จนจบคดี ส่วนคดีสามัญและคดีสามัญพิเศษ (คดีแพ่ง) ควรนัดพิจารณาและพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๑๒ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง แต่หากเป็นคดีเร่งรัด เช่น คดีฟ้องขับไล่ หรือคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ควรพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง คดีสามัญและคดีสามัญพิเศษ (คดีอาญา) ควรนัดพิจารณาและพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๑๒ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ควรนัดพิจารณาและพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง สำหรับคดีที่จำเลยคนใดคนหนึ่งต้องขังระหว่างพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน นับแต่วันออกหมายขังระหว่างพิจารณา

ค. การจัดการคดีที่เสร็จก่อนวันนัดสืบพยาน คดีสามัญหรือคดีสามัญพิเศษที่เสร็จก่อนวันนัดสืบพยาน เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วทำให้ไม่ต้องใช้วันนัดสำหรับสืบพยานอีก ให้แจ้งศูนย์นัดความยกเลิกวันนัดเดิม พร้อมแจ้งผู้บริหารศาลชั้นต้นเพื่อเป็นข้อมูลในการนำคดีจากบัญชีคดีที่ควรนำมานัดก่อนมาลงนัดแทน

๓. ปัญหาข้อขัดข้องจากการกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดี และการนั่งพิจารณาคriminal และต่อเนือง ที่ส่งผลต่อการเร่งรัดคดีและความละเอียดถี่ถ้วนในการทำคำพิพากษาของผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น และแนวทางแก้ไข

๓.๑ ปัญหาข้อขัดข้องจากการกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดี

เดิมกรอบระยะเวลามาตรฐานในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปตามคู่มือการพิจารณาคดีขององค์คณะและต่อเนือง ต่อมาเมื่อได้มีการกำหนดเป็นระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมแล้ว พบว่าในทางปฏิบัติกรอบระยะเวลาดังกล่าวอาจกระทบต่อการทำงานของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงได้มีการทำแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารศาลชั้นต้นและผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น เกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม ซึ่งผลสรุปจากแบบสอบถามมีดังนี้

(ก) กลุ่มศาลชั้นต้น

ผู้บริหารศาลชั้นต้น เห็นด้วยกับการขยายกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีน้อยกว่าผู้พิพากษาทั่วประเทศ โดยผู้บริหารศาลส่วนมากเห็นว่าสามารถบริหารจัดการคดีภายในกำหนดระยะเวลาได้ตามระเบียบปัจจุบัน มีเพียงคดีบางประเภทที่ไม่สามารถบริหารจัดการได้ภายในระยะเวลา

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น มีผู้ตอบแบบสอบถามประมาณ ๗๐๐ คน จากผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประมาณ ๒,๐๐๐ คน โดยมีผู้เห็นด้วยกับการขยายกำหนดระยะเวลา ร้อยละ ๗๐ ซึ่งผู้ร่วมตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นว่า คดีส่วนมากสามารถบริหารจัดการคดีบางส่วนได้ตามระเบียบปัจจุบัน มีคดีบางประเภทที่ไม่สามารถบริหารจัดการได้ในกำหนดระยะเวลา

(ข) กลุ่มศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์ชำนาญพิเศษ

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๙๐ เห็นว่าสามารถบริหารจัดการคดีได้ตามระเบียบ
ยกเว้นศาลอุทธรณ์เนื่องจากมีคดีจำนวนมากกว่าศาลอื่นในกลุ่มศาลประเภทเดียวกัน

๓.๑.๑ ข้อเสนอแก้ไขกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น**๓.๑.๑.๑ คดีจัดการพิเศษ กำหนดระยะเวลาแยกคดีแพ่ง และคดีอาญา**

(ก) คดีแพ่ง

- กรณีไม่มีการสืบพยานหรือไต่สวนสองฝ่าย กำหนดระยะเวลา
พิจารณาพิพากษาคดี ๖ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง หรือวันรับคำร้อง หรือวันรับประเด็น

- กรณีมีการสืบพยานหรือไต่สวนสองฝ่าย กำหนดระยะเวลา
พิจารณาพิพากษาคดี ๙ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง หรือวันรับคำร้อง

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม จากการสำรวจความเห็น ส่วนมากเห็น
ว่ากำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีจัดการพิเศษ ๖ เดือน ตามระเบียบฯ เหมาะสมสำหรับคดีแพ่งที่
ไม่มีการสืบพยานหรือไต่สวน หรือสืบพยานหรือไต่สวนฝ่ายเดียวเท่านั้น

(ข) คดีอาญา

- คดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และคดีอาญาอื่นที่ไม่มีการไต่
สวนมูลฟ้อง กำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดี ๖ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง หรือวันรับคำร้อง หรือวันรับ
ประเด็น

- คดีอาญาที่มีการไต่สวนมูลฟ้อง กำหนดระยะเวลาชั้นไต่สวนมูลฟ้อง
และมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง กำหนดระยะเวลา ๖ เดือน นับแต่วันรับฟ้อง ส่วนในชั้นพิจารณา กรณีศาลมี
คำสั่งประทับฟ้อง กระบวนพิจารณาในการสืบพยานและทำคำพิพากษากำหนดระยะเวลาตามประเภทคดี
กำหนดระยเวลานานับแต่วันสอบคำให้การจำเลย

เหตุผลในการแก้ไข ส่วนมากเห็นว่า คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์และต้องไต่
สวนมูลฟ้องนั้น ระยะเวลาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกับชั้นพิจารณาควรแยกจากกัน และเมื่อศาลมีคำสั่งประทับ
ฟ้องแล้ว มีขั้นตอนที่ต้องหมายเรียกจำเลยมาสอบคำให้การ และจะดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปได้ต่อเมื่อ
มีตัวจำเลยมาศาล จึงควรเริ่มนับกำหนดระยะเวลาในชั้นพิจารณาตั้งแต่ได้ตัวจำเลยมาสอบคำให้การ

๓.๑.๑.๒ คดีสามัญ กำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษา ๑ ปี นับแต่วันรับฟ้อง
หรือนับแต่วันรับคำร้อง หรือวันรับสำนวนคืนจากศาลสูง กรณีศาลสูงย่อนสำนวนให้สืบพยานหรือพิพากษา
คดีใหม่

๓.๑.๑.๓ คดีสามัญพิเศษ กำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดี ๑ ปี ๖ เดือน
นับแต่วันรับฟ้อง หรือวันรับคำร้อง หรือวันรับสำนวนคืนจากศาลสูง กรณีศาลสูงย่อนสำนวนให้สืบพยาน
หรือพิพากษาคดีใหม่

เหตุผลในการแก้ไข เนื่องจากคดีสามัญพิเศษใช้วันนัดสืบพยานและจำนวน
พยานที่สืบจำนวนมาก และจากการสำรวจส่วนมากเห็นว่า คดีที่ไม่สามารถพิจารณาพิพากษาได้ภายใน

กำหนดระยะเวลามากที่สุดคือคดีสามัญพิเศษ นอกจากนี้ จากสถิติคดีค้างพิจารณา ส่วนใหญ่เป็นคดีสามัญพิเศษ

๓.๑.๑.๔ คดีอาญาที่จำเลยต้องชัง ไม่มีการแก้ไข โดยกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีภายใน ๖ เดือน นับแต่วันออกหมายชังระหว่างพิจารณา

๓.๑.๑.๕ คดีแพ่งและอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง แก้ไขโดยกำหนดระยะเวลาตามประเภทคดีเช่นเดียวกับศาลจังหวัดและศาลเยาวชนและครอบครัว

เหตุผลในการแก้ไข เนื่องจากคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง มีการแบ่งแยกเป็นคดีจัดการพิเศษ คดีสามัญ และคดีสามัญพิเศษ จึงควรกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีตามประเภทคดีเช่นเดียวกับศาลจังหวัดและศาลเยาวชนและครอบครัว

๓.๑.๒ เหตุสมควรถีศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลา

- เมื่อเหตุที่ทำให้คดีล่าช้าสิ้นสุดลงแล้ว ให้ศาลชั้นต้นดำเนินคดีต่อไปให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยคำนึงถึงกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบ เพื่อมิให้คดีล่าช้าเกินสมควรด้วย

- ให้ถือว่าบันทึกเหตุที่ทำให้คดีไม่แล้วเสร็จในรายงานกระบวนการพิจารณา เป็นการแจ้งเหตุแห่งความล่าช้าตามกฎหมายว่าด้วยกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อมิให้ศาลชั้นต้นต้องทำบันทึกแจ้งเหตุเสนอต่อผู้รับผิดชอบในราชการของศาล

เหตุผลในการแก้ไข เพื่อให้เหตุสมควรถีศาลชั้นต้นอาจพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้ากว่ากำหนดครอบคลุมเหตุที่เกิดขึ้นในการพิจารณาพิพากษา และเหตุจำเป็นอื่นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

๓.๑.๓ ระยะเวลาพิจารณามีคำสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกา

- กำหนดระยะเวลาพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับคำร้อง

- กรณีมีเหตุที่ไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับคำร้อง ศาลจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันถัดไป

๓.๑.๔ เหตุสมควรถีศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาอาจพิจารณาล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลา

- กำหนดว่ากรณีใดบ้างที่ถือว่ามีเหตุสมควรถีศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกาอาจพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลา

- เมื่อเหตุสมควรถีทำให้การพิจารณาคดีล่าช้าสิ้นสุดลงแล้ว ให้ศาลพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และให้คำนึงถึงกำหนดระยะเวลาตามระเบียบ เพื่อมิให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าเกินสมควรด้วย

เหตุผลในการแก้ไข บางครั้งมีความจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ที่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าออกไป โดยแยกเหตุดังกล่าวระหว่างศาลชั้นต้น และศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกาออกจากกัน เพื่อให้มีความชัดเจนง่ายต่อการใช้งาน

๓.๒ ปัญหาข้อขัดข้องจากการกำหนดวันนัดพิจารณาคดีและการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง และแนวทางแก้ไข

สืบเนื่องจากระบบการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องตามคู่มือสำหรับตุลาการในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง และแนวคิดและหลักการของระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง ได้กำหนดวันนัดพิจารณาคดีในแต่ละประเภท โดยในคดีจัดการพิเศษมีการกำหนดให้นัดพิจารณาในวันจันทร์ ส่วนศาลที่มีจำนวนคดีจัดการพิเศษเป็นจำนวนมากอาจกำหนดนัดในวันจันทร์และวันอังคาร สำหรับคดีสามัญและคดีสามัญพิเศษมีการกำหนดให้นัดขึ้นสองสถานในคดีแพ่งและกำหนดให้นัดสอบคำให้การและตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาในวันจันทร์ และมีการกำหนดให้นัดสืบพยานในวันอังคารถึงวันศุกร์ เมื่อมีเหตุจำเป็นต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไป ในคดีจัดการพิเศษให้เลื่อนการพิจารณาคดีไปในวันจันทร์หรือวันที่องค์คณะนั้นเป็นองค์คณะสำรอง องค์คณะเวรชี้หรือวันที่ไม่มีนัดพิจารณา สำหรับคดีสามัญและคดีสามัญพิเศษให้เลื่อนการพิจารณาคดีไปในวันที่องค์คณะเป็นเวรสำรอง เวรชี้ วันจันทร์หรือวันที่ไม่มีนัดพิจารณา โดยไม่ว่ากรณีใด ๆ ห้ามมิให้นำคดีดังกล่าวกลับไปนัดใหม่ในสมุมนัดความกลางอีก แต่ให้เป็นหน้าที่ในกาบริหารจัดการคดีขององค์คณะผู้พิพากษานั้น ๆ ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน และเมื่อมีคดีที่เสร็จก่อนวันนัดสืบพยานให้แจ้งศูนย์นัดความยกเลิกวันนัดเดิมแจ้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบโดยเฉพาะพยานและให้ลบคดีดังกล่าวออกจากสมุมนัดความกลางและตารางแสดงวันนัดพิจารณาคดีต่อเนื่องทันที พร้อมแจ้งผู้บริหารศาลชั้นต้นเพื่อเป็นข้อมูลในการนำคดีจากบัญชีคดีที่ควรนำมานัดก่อนมาลงนัดแทน

จากระบบการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องในกรณีดังกล่าว ทำให้ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นต้องนั่งพิจารณาคดีทุกวันทำการ โดยหากมีวันว่างจากการเลื่อนนัดพิจารณาคดีหรือวันว่างจากการนัดพิจารณาคดีไว้แล้วแต่คดีดังกล่าวเสร็จก่อนวันนัดสืบพยาน ก็จะนำคดีอื่นมากำหนดนัดในวันดังกล่าวแทน นอกจากการนั่งพิจารณาคดีแล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่เวรต่าง ๆ เช่น องค์คณะเวรชี้ องค์คณะสำรอง หรือต้องปฏิบัติหน้าที่ในการส่งคำร้องค่าขอต่าง ๆ ที่ตนเป็นเจ้าของสำนวนอีกด้วย ทำให้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นไม่มีวันว่างสำหรับจัดทำคำพิพากษาทั้งที่การทำคำพิพากษาเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษา ดังนั้น เมื่อผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วเสร็จต้องหาวันว่างที่ไม่มีการกำหนดนัดสืบพยานหรือวันว่างที่เกิดจากการยกเลิกวันนัดสืบพยานเพื่อจัดทำคำพิพากษา หรือต้องจัดทำคำพิพากษานอกเวลาราชการทั้งในเวลากลางคืนและในวันหยุดราชการเพื่อให้สามารถจัดทำคำพิพากษาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดวันนัดอ่านคำพิพากษา

๓.๒.๑ การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น

เนื่องจากการทำคำพิพากษาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาในวันทำการ และการพิพากษาคดีเป็นส่วนสำคัญของการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง แต่ระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องมีการกำหนดวันนัดพิจารณาคดีจัดการพิเศษ และวันนัดสืบพยานต่อเนื่องใน

วันทำการ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ทุกสัปดาห์โดยไม่มีวันทำคำพิพากษา ดังนั้น การกำหนดให้ผู้พิพากษาใช้เวลาเพียงพอในการทำคำพิพากษาโดยละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี จึงสมควรมีการดำเนินการเพื่อให้องค์คณะผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมายสำนวนคดีมีระยะเวลาสำหรับทำคำพิพากษานอกเหนือจากระยะเวลาในการนั่งพิจารณาคดีและสืบพยาน และกำหนดวันทำคำพิพากษาในระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี

๓.๒.๒ แนวทางการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น

การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาอาจดำเนินการได้ ๓ รูปแบบ ดังนี้

(ก) แนวทางการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น

เป็นการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นโดยกำหนดวันที่แน่นอนในแต่ละเดือน เช่น กำหนดให้ทุกวันพฤหัสบดีและวันศุกร์ของสัปดาห์ที่ ๓ ในแต่ละเดือน เป็นวันทำคำพิพากษาขององค์คณะ ก กำหนดให้ทุกวันอังคารและวันพุธของสัปดาห์ที่ ๔ ในแต่ละเดือน เป็นวันทำคำพิพากษาขององค์คณะ ข เป็นต้น การดำเนินการในลักษณะนี้จะทำให้ผู้พิพากษาสามารถทราบกำหนดวันจัดทำคำพิพากษาที่แน่นอนในแต่ละเดือน ทำให้ผู้พิพากษาสามารถบริหารจัดการคดีและบริหารจัดการภารกิจส่วนตัวเช่นวันลาพักผ่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในลักษณะนี้ขาดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ ซึ่งหากกำหนดให้วันใดเป็นวันจัดทำคำพิพากษาต่อมาวันดังกล่าวมีการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการก็จะทำให้วันดังกล่าวเสียไป

(ข) การกำหนดลักษณะองค์คณะเวรชี้หรือองค์คณะสำรอง

เป็นการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นโดยสลับสับเปลี่ยนกันไปในลักษณะเช่นเดียวกับการจัดองค์คณะเวรชี้หรือเวรสำรอง เช่น การกำหนดวันจัดทำคำพิพากษาขององค์คณะ ก โดยในเดือนมีนาคมกำหนดให้เป็นวันพฤหัสบดีและวันศุกร์ของสัปดาห์ที่ ๒ ส่วนเดือนเมษายนกำหนดให้เป็นวันอังคารและวันพุธของสัปดาห์ที่ ๓ เป็นต้น การดำเนินการในลักษณะนี้ทำให้การบริหารจัดการวันนัดพิจารณาคดีและวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นมีความยืดหยุ่น แต่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการคดีและบริหารจัดการภารกิจส่วนตัวของผู้พิพากษาได้

(ค) การกำหนดให้เป็นอำนาจผู้บริหารในศาลชั้นต้น

เป็นการกำหนดให้เป็นดุลพินิจของผู้บริหารในศาลชั้นต้นเป็นผู้กำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น เพื่อให้ผู้บริหารในศาลชั้นต้นสามารถบริหารจัดการวันนัดพิจารณาคดีและวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละศาล เนื่องจากศาลชั้นต้นในแต่ละศาลมีปริมาณคดีที่แตกต่างกันและคำนึงถึงศาลชำนาญพิเศษที่มีการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นการเฉพาะ

๓.๒.๓ จำนวนวันที่เหมาะสมในการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น

การกำหนดวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นควรกำหนดไม่น้อยกว่า ๒ วันทำการในแต่ละเดือน โดยผู้บริหารศาลชั้นต้นจะต้องไม่มอบหมายสำนวนคดีที่มีการนั่งพิจารณาหรือสืบพยานแก่องค์

คณะผู้พิพากษา และการกำหนดวันทำคำพิพากษาจะต้องไม่กระทบต่อกำหนดระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในกรณีที่ต้องชั่ง โดยควรต้องกำหนดวันนัดสืบพยานกรณีที่ต้องชั่งแยกออกมาจากวันนัดสืบพยานคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่จำเลยไม่ต้องชั่ง ทั้งนี้ ผู้บริหารในศาลชั้นต้นอาจกำหนดในลักษณะเช่นเดียวกับการกำหนดองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่เวรปฏิบัติกร หรือกำหนดเป็นวันทำคำพิพากษาของศาลซึ่งไม่มีการนัดพิจารณาคดีหรือนัดสืบพยาน ยกเว้นองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เวรปฏิบัติกร

๓.๒.๔ ผลกระทบของการกำหนดวันจัดทำคำพิพากษาต่อระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น

การกำหนดให้ศาลชั้นต้นจัดให้มีวันทำคำพิพากษาไม่น้อยกว่า ๒ วันทำการในแต่ละเดือน อาจส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดวันนัดพิจารณาในศาลชั้นต้น ดังนี้

(ก) กระทบต่อศาลชั้นต้นที่มีปริมาณคดีจำนวนมาก

การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น สำหรับศาลชั้นต้นที่มีปริมาณคดีเป็นจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนัดพิจารณาคดีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากมีปริมาณคดีที่ต้องพิจารณาเป็นจำนวนมากย่อมต้องการวันนัดพิจารณาคดีเป็นจำนวนมากตามไปด้วย และในแต่ละเดือนนอกจากการนั่งพิจารณาคดีแล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่องค์คณะเวรชี้และเวรสำรองด้วย เมื่อต้องกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาอีกยิ่งทำให้วันนัดพิจารณาคดีลดน้อยลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การนัดพิจารณาคดีต้องทยอยออกไปจากเดิม แต่เนื่องจากการทำคำพิพากษาเป็นส่วนสำคัญของการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง ซึ่งหากไม่มีการกำหนดให้ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นมีวันจัดทำคำพิพากษาโดยมีแต่เฉพาะวันนัดพิจารณาคดีเท่านั้น ยิ่งส่งผลให้ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นไม่มีวันว่างในการจัดทำคำพิพากษาให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาได้เลย แม้ต้องนำไปจัดทำนอกเวลาราชการทั้งในเวลากลางคืนและวันหยุดราชการก็ตาม

(ข) กระทบต่อศาลชั้นต้นที่มีปริมาณคดีจำนวนน้อย

การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น สำหรับศาลชั้นต้นที่มีปริมาณคดีเป็นจำนวนน้อยย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนัดพิจารณาคดี เนื่องจากสามารถนำวันว่างจากการกำหนดนัดพิจารณาคดีไปจัดทำคำพิพากษาได้ แต่เนื่องจากการกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นถือเป็นหลักทั่วไปเพื่อให้ศาลชั้นต้นถือปฏิบัติ โดยไม่ได้เป็นการบังคับว่าเมื่อกำหนดให้เป็นวันจัดทำคำพิพากษาแล้วจะต้องปฏิบัติหน้าที่เฉพาะทำคำพิพากษาในวันดังกล่าวแต่เพียงอย่างเดียว หากมีความจำเป็นต้องสั่งคำร้องคำขอหรือไต่สวนฉุกเฉินในคดีที่ตนเองเป็นเจ้าของสำนวน หรือกำหนดนัดพิจารณาคดีในวันดังกล่าวได้

(ค) กระทบต่อศาลชั้นต้นพิเศษ

การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้น สำหรับศาลชั้นต้นพิเศษที่มีปริมาณคดีจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อศาลชั้นต้นที่มีปริมาณคดีจำนวนมาก ส่วนศาลชั้นต้นพิเศษที่มีปริมาณคดีน้อยย่อมส่งผลกระทบต่อศาลชั้นต้นที่มีปริมาณคดีจำนวนน้อย

(ง) กระทบต่อระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖

การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นแม้ส่งผลกระทบต่อ การกำหนดวันนัดพิจารณาคดีที่อาจทำให้การนัดพิจารณาคดีทอดยาวออกไป แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้นย่อมต้องเป็นตามกำหนดระยะเวลาตามที่ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖ ดังนั้น การกำหนดให้มีวันจัดทำคำพิพากษาในศาลชั้นต้นย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาพิจารณาพิพากษาคดีตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖

๔. สรุป

การกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมโดยเฉพาะในศาลชั้นต้น ถือว่ามีความสำคัญต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่การกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทการทำงานในศาลชั้นต้น การกำหนดระยะเวลาโดยเร่งรัดเกินไปนอกจากจะไม่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยละเอียดรอบคอบแล้ว หากศาลยุติธรรมชั้นต้นไม่สามารถทำได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อาจทำให้ประชาชนที่ทราบถึงขอบเขตระยะเวลาแล้วเสร็จมีมุมมองในทางลบ ต่อการดำเนินงานของศาลยุติธรรมได้ นอกจากนี้ การทำคำพิพากษาถือเป็นส่วนสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาและในการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง แต่ระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องมีการกำหนดวันนัดพิจารณาคดีจัดการพิเศษและวันนัดสืบพยานต่อเนื่องในวันทำการวันจันทร์ถึงวันศุกร์ทุกสัปดาห์ โดยไม่มีวันจัดทำคำพิพากษา โดยคาดหวังว่าผู้พิพากษาจะใช้เวลาช่วงว่างหรือนอกเวลาราชการมาจัดทำคำพิพากษา ซึ่งการคาดหวังดังกล่าวนอกจากจะเป็นการเบียดบังเวลาส่วนตัวของผู้พิพากษาแล้ว อาจทำให้การจัดทำคำพิพากษาเป็นไปด้วยความรีบเร่ง ขาดความละเอียดถี่ถ้วน จึงจำเป็นต้องผ่อนคลายระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดี รวมทั้งให้มีการกำหนดวันจัดทำคำพิพากษาของศาลชั้นต้นโดยเฉพาะ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมชั้นต้นเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบและเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย อันจะทำให้การดำเนินงานของศาลยุติธรรมเป็นไปตามหลักนิติธรรมของผู้พิพากษาและตุลาการตามที่ประชาชนคาดหวังไว้

บรรณานุกรม

- ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๖). ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๔๐ ตอนที่ ๕ ก ๒๓ มกราคม ๒๕๖๖
- ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๗). ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๒). ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๔๑ ตอนที่ ๓๗ ก ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗
- ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๔๕). ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการพิจารณาคดีครอบงำคณะและต่อเนื่อง พ.ศ. ๒๕๔๕. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๑๑๒ ก ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๕
- ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๕). พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๙ ตอนที่ ๖๖ ก ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
- ศาสตราจารย์พิเศษจรูญ ภักดีธนากุล. เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตร หลักนิติธรรม เพื่อประชาธิปไตย (นรป). รุ่นที่ ๑
- สรุปผลการตอบแบบสอบถาม สำหรับผู้บริหารศาลชั้นต้นและผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นและข้อคำถาม สำหรับผู้บริหารศาลชั้นอุทธรณ์ เกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม